

Az ezoterikus buddhizmus története Kínában

Az ezoterikus buddhizmus Indiában

A buddhizmus indiai fejlődése során többször megújult: új gondolatok, gyakorlatok honosodtak meg, amelyek első látásra talán el-lentétben álltak az alapító szándékával. A buddhizmus utolsó ilyen nagy megújulása az ezoterikus buddhizmus kialakulása, amelyet hívnak vadzsrajánának, illetve buddhista tantrának is. Ez a folyamat a 6–7. században játszódott le, de bizonyos tantrikus elemek már évszázadokkal korábban beszivárogtak a buddhizmus gyakorlatai közé. Így például a *Szív szútra* már tartalmaz egy mantrát, s ezért gyakran tantrikus szövegnek is tartják.¹ A buddhizmus ezeket az új gyakorlatokat a hinduizmusból kölcsönözte, s új jelentéssel ruházta fel őket. A *homa*, a tűzáldozat célja például a vágyak elpusztítása, s a tűz a tathágata bölcsességét és együttérzését szimbolizálja. Az ezoterikus buddhizmus fő jellemzője a szertartások, rituálék burjánzása, amelyek során a gyakorló varázsmondásokat (*mantra*), kézmozdulatokat (*mudra*) és különböző ábrákat (*mandala*) használ. A meditációs gyakorlatokban (*szádhana*) különböző istenségeket képzel el maga előtt, illetve saját maga azonosul az istenségekkel. Az ezoterikus buddhista gyakorlatokhoz mindenképpen szükség van egy mesterre, aki megadja a szükséges beavatást (*abhiséka*). Ennek hiányában a gyakorlatok rossz útra vezethetnek, s nem hozzák meg a kívánt eredményt, sőt károsakká válnak. Míg a mahájána buddhizmus hosszú időt jelöl ki a megvilágosodás eléréséig, addig az ezoterikus gyakorló még ebben az életében elérheti a megvilágosodást.

Az ezoterikus buddhizmus kezdetét nehéz meghatározni, de az ezoterikus hagyomány Nágárdzsunát tartja az ezoterikus tanok első terjesztőjének.

¹ Lásd BUSWELL 2004: 821 (Tantra).

A Tathágata (Sákjamuni) halála után sok idő elteltével élt egy kiváló ember, akit Nágárdzsunának hívtak. Sok évig gyakorolta a Mahávairócsana mantrájának [recitációját]... Miután tökéletesen elsajátította a rituális áldozatvést Mahávairócsanának, Nágárdzsuna elérkezett a nagy vassztúpához Dél-Indiában, s ki akarta nyitni. Hét napon keresztül körbejárta, s a szent szöveget recitálta. A hetedik napon fehér borsmagokat szentelt meg, és a sztúpa bejáratának dobta. A sztúpa ajtaja kinyílt, és egyből kirohantak belőle a védőistenek, kezükben vadzsrával. Félelmetesek voltak, s nem engedték, hogy belépjen. A szándéka felől érdeklődtek. Nágárdzsuna őszintén feltárta szándékát, s ezt a fogadalmat tette: „Sok idő telt már el a Tathágata nirvánája óta. Miközben az eretnek tanok virágoznak, a Nagy Kocsi majdnem eltűnt. Úgy hallottam, hogy a sztúpában megtalálható a múlt, jelen és jövő tathágatáinak Dharma kincse, amely az összes tanítást tartalmazza. Engedjétek meg, hogy a tanításokat megkaphassam, s így azok megmenthessék a lényeket!” A vadzsrórök elrendelték, hogy lépjen be, s amint így tett, a kapu bezáródott. Nágárdzsuna körülnézett a sztúpa belsejében, s mindenhol füstölőket, gyertyákat, virágfüzéreket és gyémántmennyezeteket látott. Mindjárt felismerte, hogy Mahávairócsana egyetemes palotájában van. Szamantabhadra, Mandzsusri és a múlt, jelen és jövő összes buddhái és bódhiszattvái ott tartózkodtak. Ekkor Nágárdzsuna megkapta Vadzsraszattva abhisékáját, megkapta a beavatást a három misztériumba (*mudra, mantra, mandala*), és kezebe vette a titkos Dharma szent iratait, hogy elterjessze azokat a világban.²

A dháraník és a csodatevő szerzetesek

Kínában az ezoterikus buddhizmus megjelenését a következő három indiai mester nevével kapcsolják össze: Subhákarakaszimha (637–735), Vadzsrabódhi (669–741) és Amóghavadzsra (705–774). Sokan úgy tekintik, hogy az ezoterikus iskola ekkor intézményes formában is megjelent Kínában, míg mások szerint erről nem lehet beszélni, csupán arról, hogy különleges gyakorlatokat hoztak magukkal, amelyekkel azonban nem tűntek ki élesen a korábbi mesterek közül. Mielőtt bemutatnánk ennek a három mesternek a munkásságát, szólnunk kell a tantrikus elemek korábbi megjelenéséről, valamint az ezoterikus buddhizmus (*mijiao* 密教) fogalmának megjelenéséről és jelentéséről.

Már a 3–4. századból ránk maradtak ún. dháraní (*tuoluoni* 陀羅尼) szövegek és varázsmondások (*zhou* 咒), amelyek a későbbi tantrikus

² Vajrabodhi: *Determining the Meaning of the Vajraśekhara Sūtra*, in ABE 1999: 225.

buddhizmusban is nagy számban megtalálhatók. Felmerül tehát a kérdés, hogy ezeket a korai szövegeket tekinthetjük-e proto-tantrikusnak, vagy semmi közük a későbbi tantrikus irányzathoz.³ A nyugati tudományban kétféle nézet alakult ki a dháraníkról. Az Étienne Lamotte nevével fémjelzett csoport szerint ezeknek a szövegeknek az elsődleges céljuk az volt, hogy a buddhista tanítások emlékezetben tartását segítsék, a szútrák terjedős szövegét rövid, könnyen megjegyezhető formában foglalják össze.⁴ A L. Austine Waddell és Giuseppe Tucci által vezetett tábor viszont azt állítja, hogy ezek a dháraní szövegek tekinthetők a tantrikus buddhizmus csíráinak, ezekből alakult ki ez az új mozgalom. A buddhizmuskutatásban meghatározó japán kutatók, különösen a japán tantrikus iskola, a Shingon követői ezt az utóbbi véleményt osztják.

Varázsmondásokat a kínaiak a buddhizmus megjelenése előtt is már sokszor alkalmaztak démonok elűzésére, rossz hatások kiküszöbölésére. Erről tanúskodnak az utóbbi időben megtalált démonúzó szövegek.⁵ Annak ellenére, hogy a konfucianizmus óvatosan fogalmaz a szellemi világgal kapcsolatban, s a transzcendens világ helyett inkább az emberi világ etikai problémáival foglalkozik, a kínai embereket mindig is érdekelte a szellemi világ, a csodás lények, a halhatatlanok birodalma ugyanúgy, mint az ártást, szerencsétlenséget hozó démonok lakhelye. A taoizmus szerint az emberi testben is istenek lakoznak, s ezek okozzák a különböző betegségeket.⁶ Nem csoda, hogy a 6. században összeállított *Chu sanzang jiji* 出三藏記集, a buddhista művek katalógusa számos olyan szöveget sorol fel, amelyek varázsmondásokat tartalmaznak. Bár ezek közül mára sok elveszett, a címük alapján megállapítható, hogy ezekkel a szövegekkel betegségeket gyógyítottak, illetve az időjárást kívánták befolyásolni.⁷ A korai külföldi buddhista mesterek közül többen jártasak voltak a varázsmondásokban, így feltehetően ők közvetítették az indiai és kínai kultúra között, ők ismertették meg a kínaiakat az indiai módszerekkel.

A kínai buddhista életrajzi gyűjtemények kategóriákba sorolják a híres szerzeteseket, némelyeket fordításaik miatt tartanak számon, másokat exegétikai munkáik miatt, s megint mások csodatevő képességüknek köszönhetően, hogy életrajzukat lejegyezték. A csodatevő szerzetesek sokszor varázsmondásaik segítségével tudtak természet-

³ A kérdés összefoglalását lásd MCBRIDGE 2004, 2005.

⁴ Ezt a definíciót adja Keown is, lásd KEOWN 2003: 74.

⁵ HARPER 1985.

⁶ ROBINET 2000: 214.

⁷ KIESCHNICK 1997: 82–83.

feletti dolgokat megcselekedni, s ennek köszönhetően nagy befolyásra tettek szert a császári udvarban, politikai ügyekben tanácsokkal szolgáltak, háborúkban az uralkodó segítségére siettek. Természetesen a császár bőkezűen megjutalmazta ezeket a szerzeteseket szolgálataikért, ami a buddhizmus megerősödését idézte elő. A korai korszakban a csodás képességeiről nagy hírnevet szerzett magának Fotudeng 佛圖澄 (megh. 348), aki 317-ben érkezett Észak-Kínába, éppen akkor, amikor a hunok szövetsége Shi Le 石勒 és Shi Hu 石虎 vezetésével megdöntötte a Nyugati Jin-dinasztiát (265–317). Fotudeng mágikus képességével megnyerte magának Shi Le támogatását. Egyszer vizet töltött alamizsnás csészéjébe, füstölőt égetett, varázsmondásokat recitált, majd hirtelen egy káprázatos kék lótusz nőtt ki a csészéből.⁸ A nomád uralkodók, akik ebben a korszakban Észak-Kínát uralmuk alatt tartották, s állandó harcban álltak más nomád csoportokkal, különösen fogékonyak voltak a mágikus képességekre.

Huijiao 慧皎 szerint a buddhista varázsmondásokat a 4. századi szerzetes, Srimitra terjesztette el Kínában.⁹ Lefordította a *Páva király szútráját*, amely varázsmondásokat tartalmaz. Sajnos ez a korai fordítás nem maradt fenn. Huijiao ennek ellenére megörökíti Heluojie 何羅竭 életrajzát is, aki már a 3. században járvány idején tíz ember közül nyolcat-kilencet meg tudott gyógyítani varázsigéivel. Dzsívaka, a 4. századi indiai szerzetes egy hivatalnokot úgy gyógyított meg, hogy egy csésze tiszta vizet egy fogtisztító pálcával felkavart, majd a pálcával a beteg irányába mutatott, s varázsigéket mormolt. Miután ezt háromszor megismételte, térden ütötte a pálcával, s mondta, hogy keljen fel. A beteg felkelt, minden bajból kigyógyult. Ezekben a példákban nem találunk utalást ördögűzésre, de olyan történeteket is megörökítettek, ahol a szerzetes varázsigéivel ördögűzést hajtott végre. Puming egyszer egy szentély mellett haladt el, s a sámán beszámolt arról, hogy a szerzetes láttán elmenekültek a szellemek. A szerzetesek többször latba vetették erejüket, hogy esőt fakasszanak. 462-ben nagy szárazság sújtotta a birodalmat, s hiába könyörögtek a hegyekhez és folyókhoz hónapokon keresztül, mindez hasztalannak bizonyult. A császár Gunabhadrát hívatta, s megparancsolta, hogy imádkozzék esőért, azzal, hogy ha nem jár sikerrel, többé nincs szükség szolgálatára. Gunabhadrá attól kezdve nem evett és nem ivott, és csendben recitálta a szent szövegeket és varázsigéket kántált. Természetesen a következő nap megeredt az eső. Mivel a kínai hiedelem szerint az

⁸ Fotudeng életrajzát lásd WRIGHT 1990: 34–68.

⁹ A következő történeteket lásd KIESCHNICK 1997: 84–87.

esőt szellem-sárkányok ellenőrzik, így a szerzeteseknek hozzájuk kellett fohászzkodniuk. Fontos megemlíteni, hogy ebben a korai korszakban valamennyi varázsigét használó szerzetes külföldről érkezett, kínait nem találunk köztük. Kumáradzsíva, a nagy fordító halálos ágyán varázsigékhez folyamodott, s külföldi tanítványait is kérte, hogy vele együtt ismételgessék ezeket, hogy megmeneküljön. A kínai tanítványokat feltehetően nem tartotta alkalmasnak a varázsigék alkalmazására. A mesteren azonban ez sem segített, rövidesen meghalt.

A Tang-korban azonban már a kínai szerzetesek is elsajátították az idegen varázsigék használatát, több életrajzban találhatunk erre vonatkozó utalást. Sengfan 僧範 (476–555) az ötödik század híres polihisztorja volt, aki huszonhárom éves korára jártasságot szerzett a csillagászatban, a matematikában és az indiai varázsigék technikájában (*tianzhu zhoushu* 天竺咒術).¹⁰ Sengchou 僧稠 (480–560), aki hírnévre tett szert meditációs gyakorlataival, egy varázsigé segítségével mutatta meg az Északi Qi-dinasztia 齊 uralkodójának, Wenxuannek 文宣 (ur. 550–559), hogy előző életében a gonosz démonok (ráksasza) királya volt.¹¹ Xuanzang 玄奘, a kínai jógácsára iskola nagy mestere, sok fontos szöveg fordítója, maga is többször dháraníknak köszönhette életét viszontagságos zarándoklata során, hol vihartól, hol banditák kezei közül menekült meg. Legtöbb fordításával a jógácsára filozófia népszerűsítését szolgálta, ám találunk köztük nyolc dháraní szöveget is, amelyeket a buddhista kánon ezoterikus szekciójába vettek fel.¹² Jingying Huiyuan 淨影慧遠 (523–592) részletesen elemezte a dháraníkat buddhista enciklopédiájában, a *Dasheng yizhangban* 大乘義章. A dháraníkat négy csoportra osztotta: 1. dharma-dháraní; 2. jelentés-dháraní; 3. varázsigé-technikák; 4. elfogadás dháraníja.

A Tang-kor három nagy ezoterikus mestere: Subhákarakaszimha, Vadzsrabódhi és Amóghavadzsra

Az alábbiakban a Tang-kor három híres ezoterikus mesterének életrajzát foglaljuk össze. Ehhez a munkához kiváló forrás Chou Yi-

¹⁰ Lásd *Xu gaoseng zhuan* T 2060: 50.483b21–22.

¹¹ Lásd *Xu gaoseng zhuan* T 2060: 50.55b7.

¹² MCBRIDGE 2005: 99–100.

liang cikke, amely nemcsak a *Song gaoseng zhuan*ban 宋高僧傳¹³ szereplő életrajzokat használja fel, de feliratokra és más történeti munkákra is támaszkodik.¹⁴

Subhákaraszimha

Subhákaraszimha, kínai nevén Shanwuwei 善無畏 Közép-Indiából származott, Sákjamuni nagybátyja, Amritodana leszármazottja volt. Saját országából háborúk miatt a család Odra 烏荼 államba ment, hogy átvegye az uralmat. Apját Foshou 佛手 (Buddhakara) királynak hívták. Shanwuwei erényes embernek bizonyult, ezért apja különböző pozíciókba nevezte ki. Tízéves korában a hadsereg parancsnoka lett, tizenhárom évesen pedig elfoglalta a trónt. Bátyjai azonban féltékenységükben lázadást szítottak, s a királyt meg is sebesítették a csatában. Miután legyőzte őket, megbocsátott nekik, lemondott a trónról, majd szerzetesnek állt. Egy kereskedőhajón utazva több országba ellátogatott, a hajón titokban mantrákat ismételtetett és meditált, s közben fehér fényt bocsátott ki szájából. Egyszer három napig nem fújt a szél, a hajó mégis haladt előre. Egy másik alkalommal a hajót kalózok támadták meg, a mester ekkor egy dháranít suttogott, majd az égen istenek jelentek meg. Nem sokra rá ismét kalózok tűntek fel, akik megvédték a kereskedőket, majd a szerzetes tanítványául szegődtek.

Shanwuwei kiválóan ismerte a különböző buddhista tanításokat, jártas volt a meditációban, és egyben művészként, kézművesként is hírnevet szerzett. Elment a Nándá kolostorba, ahol Dharmaguptát tekintette mesterének, akitől jógát, dháranákat és mudrákat tanult, s elnyerte tőle a felhatalmazást (*abhiséka*). Shanwuwei felkereste a szent helyeket, s szabadon, félelem nélkül kóborolt mindenfelé. Mikor Közép-Indiát szárazság sújtotta, kérték, hogy imádkozzék esőért. Imájának köszönhetően Avalokitésvarát látták a napkorongban, amint egy vizes edényből vizet önt a földre. Anyja már régóta nem hallott róla, így halottnak hitte, s éjjel-nappal sírt. Mikor levelet kapott tőle, visszanyerte látását.

Mestere utasítására Kínába indult. Kasmírban szürkületkor érkezett egy folyóhoz, amelyen nem vezetett át híd, így Shanwuwei

¹³ A *Song gaoseng zhuan* egy buddhista életrajzi gyűjtemény, amely Tang-kori szerzetesek életét örökíti meg, természetesen nagyon sok hagiografikus elem felhasználásával. Lásd HAMAR 1998: 25–26.

¹⁴ Lásd CHOU 1945.

átrepülte. Udjánába érkezett, ahol a türk kán udvarában a tant magyarázta. A tan arany betűkkel megjelent az égen, s ekkor egy udvarhölgy kezével megnyomta a mellét, s abból három csepp tej hullott ki Shanwuwei szájába. A mester ekkor összekulcsolta a kezét, és ünnepelesen azt mondta: „Előző életemben az anyám voltál.” Továbbfolytatta az útját, s útközben banditák támadták meg, háromszor sújtottak rá kardjukkal, de sértetlen maradt. Mikor Tibeten haladt át, ismét rablók törtek rá, de mudrák segítségével legyőzte őket. Elérkezve Kína nyugati határaihoz, könyveit egy teve hátára pakolta, de amikor Xizhouban 西州 egy folyón kelt át, egy sárkány a tevé a vízbe húzta, s a mester is a vízbe esett. Három napot töltött a sárkányok palotájában, s a tant tanította nekik, majd mikor elhagyta a folyót, könyvei szárazak voltak.

Shanwuweit megelőzte a híre, ezért Ruizong császár elrendelte, hogy Dnyána és Shi Xian 史獻 tábornok¹⁵ fogadja a szerzetest a Jåde kapunál.¹⁶ Xuanzong császár azt álmodta, hogy találkozott egy furcsa kinézetű kiváló szerzetessel, s képmását a palota falára festette. Amikor 716-ban Shanwuwei a palotába érkezett, kiderült, hogy az ő képe látható a falon. A császár tisztelete jeléül maga mellé ültette az indiai vendéget, s a Birodalom Tanítója címet adományozta neki. Előbb a Xingfu kolostorban 興福寺 szállásolták el, majd a Ximing kolostorban 西明寺. A császár parancsára Shanwuwei kínai segítőivel elkezdett buddhista szövegeket, főleg ezoterikus iratokat fordítani. Ha szerzetestársai a tanról faggatták, a mester csak Ratnacsintának (Baosiwei 寶思惟) nyilatkozott meg, aki maga is ezoterikus mester volt, több ezoterikus szöveget lefordított.

Egyszer nagy szárazság sújtotta a birodalmat, ezért a császár kérte, hogy a mester fakasszon esőt. A kérést azonban visszautasította azzal, hogy most szárazságnak kell lennie, ha esőért imádkozna, hatalmas árvíz keletkezne. A császár azonban tovább erősködött, így Shanwuwei csészéjét vízzel töltötte, és egy kis késsel kavargatta, miközben néhány száz szótagból álló dháranít recitált. Hamarosan egy ujj nagyságú, sárkányhoz hasonló piros alak emelte ki a vízből, majd a víz alá bukott. A mester folytatta a recitálást és a keverést. Egy idő múlva fehér füst emelkedett fel a csészéből, és a levegőben szétoszlott. Ekkor hatalmas vihar támadt, óriási esőket hozva. A Mang-hegyen egy hatalmas kígyó jelent meg, amely el akarta

¹⁵ A neve alapján türk származású tábornok valószínűleg a nyugati határnál állomásozott csapataival.

¹⁶ A Jåde kapu Gansu tartomány északnyugati részén található.

árasztani vízzel Luoyangot. A mester egy dháraní segítségével megfékezte a kígyót.

735-ben kérte a császárt, hogy hazamehessen, de nem kapta meg az engedélyt. 735-ben a tizedik hónap hetedik napján jobb oldalán fekve, csendben meghalt. Kilencvenkilenc évet élt. 740-ben a tizedik hónap harmadik napján eltemették a Guanghua kolostorban 廣化寺. Szent ember lévén, teste nem indult bomlásnak. A császár, magas rangú hivatalnokok, szerzetesek és hívek együtt siratták a mestert. Teste idővel összezsugorodott, a csontok láthatóvá váltak. Szárazság és árvíz idején az emberek a barlanghoz jöttek imádkozni, s a baj elmúltával ajándékokat halmoztak fel a sír előtt. Hímzett selyemmel takarták be a holttestet, s időnként kihozták a barlangból, és illatos kenőcsökkel kenték be.

Vadzsrabódhi

Vadzsrabódhi Malajában, Dél-Indiában született, apja nagy tudású brahman volt, aki a királyt is tanította. Néhány évesen már naponta el tudott olvasni tízezer szót, gyorsan megértette az olvasottakat, s egész életére megjegyezte. Tizenhat évesen Buddha tanítása megvilágosította, így levágta haját, s felöltötte a szerzetesi ruhát. Mesterével Nálándába ment, ahol szútrákat, abhidharmát és más iratokat tanulmányozott. Miután szerzetessé avatták, Nyugat-Indiába utazott, hogy a hínájána művekről, a vinajáról és a dháraníkról szerezzen ismereteket. Tíz év múlva mind a három pitakában, a teljes buddhista kánonban jártas lett. Ceylonba utazott, s több keletre fekvő országot meglátogatott. Útja közben hallott arról, hogy Kínában virágzik a buddhizmus, így hajóra szállt, de a gyakori hajótörések miatt csak néhány év múlva, 719-ben érkezett meg Kantonba. Először a Cien kolostort 慈恩寺, majd a Jianfu kolostort 薦福寺 jelölték ki szálláshelyéül. Mindegyik kolostorban épített egy oltárt az abhiséka szertartáshoz, s egy-egy mandalát festett rájuk. Ekkor fogadta tanítványául Amóghavadzsrát.

A mester elkísérte a császárt Luoyangba, s abban az évben már öt hónapja nem esett eső. Hiába imádkoztak a szent helyeken épített templomokban, mindez hatástalannak bizonyult. Ekkor a császár utasította Vadzsrabódhit, hogy építsen egy oltárt az esőcsináláshoz szükséges szertartás elvégzésére. A mester elkezdte festeni a Hét Koti bódhiszattvájának képét, s azt jósolta, hogy mire megfesti a szemét, elkezd esni az eső. A hetedik nap reggelén még mindig forróság perzselt, felhőknek nyoma sem volt, ám amikor Vadzsrabódhi a bódhiszattva szemöldökét és szemét megfestette, hirtelen hatalmas

szél támadt, lefújta a háztetőről a cserepeket, a fákat gyökerestül csavarta ki. Lehullott a régóta várt eső. Az oltár felett a tetőn egy lyuk keletkezett, s az eső beesett a terembe. Másnap az emberek arról beszéltek, hogy a szerzetes elfogott egy sárkányt, amely a tetőn keresztül szökött a magasba. Az emberek ezrével keresték fel a termet, hogy saját szemükkel is megbizonyosodhassanak a hallottakról.

A császár huszonötödik lánya, akit a császár nagyon szeretett, súlyosan megbetegedett. A császár Vadzsrabódhit jelölte ki tanítójának, mert félt, hogy a lány meg fog halni. A mester felkereste a hercegnőt, két hétéves lányt vitt magával, akiknek arcát vörös selyemmel takarta el, majd a földre fektette őket. Megbízta Niu Xiantongot 牛仙童, hogy írjon egy ediktumot, amelyet elégettek, miközben varázsigét mondogattak. A két lány kívülről el tudta mondani az ediktum szövegét, egyetlen szót sem hagytak ki belőle. Vadzsrabódhi ekkor a szamárhoz állapotába került. Határtalan erejével a két lányt Jama királyhoz küldte az ediktummal. A hercegnő Liu nevű halott dajkája a két lánnyal együtt visszakísérte a hercegnő lelkét. A császár azon nyomban odalovagolt, kíséret nélkül. A hercegnő ezt mondta: „Nagyon nehéz a túlvilágon eldöntött sorsot megváltoztatni. Jama király egy rövid időre visszaküldött, hogy lássalak.” Fél nap múlva meghalt. Ezután a császár erősen hitt az idegen mesterben.

A mester minden buddhista tanításban jártasnak bizonyult, bármit kérdeztek a szútrákról, sásztrákról, vinajáról, titkos dháraníkról, mindenre megfelelt, miként a harang megszólal, ha megütik. Ha valakivel találkozott egyszer, soha nem felejtette el. Arckifejezése soha nem változott, akár örült, akár dühöt érzett. Fáradhatatlanul terjesztette az ezoterikus iskola tanításait, 723-ban császári parancsra a Zisheng kolostorban 資聖寺 fordított ezoterikus szövegeket, majd 730-ban a Dajianfu 大薦福 kolostorban. Az általa fordított dháranik mind hatásosnak bizonyultak, az ezoterikus tanok nagy népszerűségnek örvendtek. 732-ben a Guangfu kolostorban 廣福寺 azt mondta tanítványainak: „Mikor a fehér hold kiteljesedik, eltávozom.” Ezt követően visszavonult szobájába, füstölőt égetett, hódolt Vairócsana buddhának, fogadalmakat tett, új fordításait tanítványaira bízta, majd csendben meghalt. Hetvenegy évet élt, ebből ötvenegyét szerzetesként. Longmentől délre, a Yi folyó 伊 jobb partján temették el. Egy sztúpát emeltek emlékére. Tanítványa, Amóghavadszra felterjesztésére a császár a Birodalom Tanítója posztumusz címet adományozta neki. A mester sírfeliratát Du Hongjian 杜鴻漸, a császári titkárság segédtitkára készítette, aki Vadzsrabódhitől megkapta az abhisékát.

Amóghavadzsa

Amóghavadzsa, kínai nevén Bukong 不空, észak-indiai brahman családból származott, apja gyerekkorában meghalt. Nagybátyjával együtt utazott Kínába. Tizenöt éves korában Vadzsrabódhi tanítványa lett. A mestere először a sziddham írást tanította meg neki, és bevezette a hangok tudományába. Meglepően gyorsan megtanulta mindezt, ezért lerakhatta a bódhiszattva fogadalmat. Megismertette vele a Vadzsradhātu-mandalát, s mikor a szertartás szerint a tanítványnak egy virágfüzért kellett a mandalába dobnia, hogy így jelölje ki a védőistenét, a mester az eredményből tudta, hogy tanítványa nagy sikereket fog elérni. Mire szerzetessé avatták, már a Szarvástivádin vinaja szakértőjeként tisztelték, s számos idegen nyelvet elsajátított, így gyakran felkérték, hogy segítsen mesterének a fordításokban. Nagyon gyorsan tanult, a *Bhadraśarīpranidhāna* (*Wenshu puxian xingyuan* 文殊普賢行願) című szöveget két este alatt feldolgozta, míg ugyanez másoknak egy évbe telt. A mester először vonakodott átadni az összes ezoterikus tanítást, ezért Amóghavadzsa Indiába akart utazni. A mester egyszer azt álmodta, hogy a főváros összes templomának buddha- és bódhiszattva-festményei keletre mentek. Ebből megértette, hogy tanítványa kivételes képességű, s nem habozott tovább átadni a tanításokat. Megtanította neki a *homa* szertartást, a *Vairocana szútrát*, s mindazt, amit egy ácsárjának tudnia kellett.

Mesterét elkísérte Luoyangba, s annak halála után úgy döntött, hogy Indiába és Ceylonba utazik, ahogy mestere utasította korábban. Amikor Nanhaijunbe 南海郡 (Kanton) érkezett, Liu Julin 劉巨鱗 fő-kormányzó kérte, hogy megkaphassa az abhisékát. A Faxing kolostorban 法性寺 nagy tömegeknek tartott beavatást, a főistenséghez imádkozott, s tíz nap múlva Amóghavadzsa erős hitének hatására megjelent Mandzsusrí. 741 tizenkettedik hónapjában huszonegy tanítványával együtt elhajózott. Mikor Jáva közelébe értek, hatalmas vihar kerekedett, s minden utas saját istenéhez fohászolt könnyөрületért, de hasztalanul. Amóghavadzsa egy ötágú vadzsrát fogott a jobb kezében, egy *Pradnyáparamitá szútrát* a bal kezében, a Mahápratiszarádháranít recitálta, s közben az előírt szertartást végezte. A szél elült, a tenger lecsendesült. Egy másik alkalommal egy hatalmas bálnával találkoztak, s mindenki már a halálra készült, de a mester varázsigéi ismét megszabadították őket a bajtól.

Mikor Ceylonba érkeztek, a király a helyettesét küldte fogadására, s a hivatalnokok felsorakoztak előtte. A király leborult a lába elé hódolata jeléül, s hét napig a palotájában vendégül látta, maga fürdette illatos vízben. Találkozott Szamantabhadra ácsárjával, s aranyat,

selymet és drágaköveket ajándékozott neki, majd kérte, hogy magyarázza el a *Jin'gangding jing* 金剛頂經 jóga tanítását és a *Vairocsanaszútrá*ban leírt Mahákarunágarbha-dhátumandala oltár felállításának módszerét. Több mestere nem volt, mintegy ötszáz ezoterikus szútrát és kommentárt gyűjtött össze, pontos leírást kapva a szamájáról,¹⁷ az istenségek mudráiról, színeiről, formáiról, oltárelrendezéséről, zászlókról. Ezt követően Indiába utazott, ahol számos csodát tett.

746-ban visszatért Kínába, elhozva a császárnak Ceylon királyának, Sziláméghának a levelét értékes ajándékokkal, a *Pradnyáparámitá-szútra* szanszkrit szövegével, gyöngyökkel és fehér ruhákkal együtt. Ideiglenesen az Állami Szertartások Hivatalában szállásolták el, majd a palotába hívták, hogy állítson fel egy oltárt a császár abhiséka szertartásához. Végül a Jingying kolostorba 淨影寺 költözött.

Azon a nyáron nagy szárazság gyötörte az embereket, ezért a császár arra kérte, hogy imádkozzék esőért. Amóghavadsra egy oltárt állított fel a Páva Királynak, s még a harmadik nap előtt megérkezett az eső. A császár nagyon elégedett volt, s a mestert egy lila szerzetesi ruhával és kétszáz vég (*pi* 匹) selyemmel ajándékozta meg. Egy másik alkalommal heves szél támadt, s a császár megparancsolta, hogy fékezze meg. Amóghavadsra egy ezüstkancsót kért, s varázslatot hajtott végre, a szél azon nyomban elállt. Egy kacsza azonban véletlenül feldöntötte a kancsót a tavon, s így a szél még vadabban és sebesebben kezdett fújni. A császár kérésére a mester ismét latba vetette varázstudományát, s érdemei elismeréséül a Bölcsesség Tárháza (Zhizang 智藏) nevet kapta.

749-ben a császár engedélyezte, hogy hazautazzék, mire azonban Kantonba ért, a császár meggondolta magát, s feltartóztatták. 753-ban Geshu Han 哥舒翰 katonai kormányzó kérésére a császár megparancsolta, hogy Gansuba menjen, s ott a Kaiyuan kolostorban 開元寺 telepedett le. A katonai kormányzó és kísérete, valamint mindenféle rangú emberek részesülni akartak az abhisékából, így több ezer ember számára végezte el a szertartást. A vallási ügyekért felelős hivatalnoknak (*gongdeshi* 功德使), Li Yuanzongnak megtanította a Vadzsradhátumandala használatát. A ceremónia közben megrengett a föld, amit a mester úgy interpretált, hogy ez a hívek koncentrációja miatt következett be. 756-ban a császár visszarendelte a fővárosba, s ő a Daxingshan kolostorban 大興善寺 telepedett le.

¹⁷ Az ezoterikus buddhizmusban valamilyen fegyver vagy tárgy, amelyet egy isten a kezében tart, s amelyet az adott isten egyedi jelének tekintenek.

A Zhide 至德 korszak elején (756–757) a császár Lingwuban 靈武 és Fengxiangban 鳳翔 tartózkodott, hogy visszafoglalja a két fővárost. Amóghavadszra gyakran írt beadványokat, amelyekben a császár egészségi állapota felől tudakozódott. Suzong császár titokban üzeneteket küldött a mesternek, amelyekben titkos módszerek után érdeklődött. Akkor foglalták vissza a fővárost, amikor a mester megjövendölte. A Qianyuan 乾元 korszakban (758–759) a palotába hívták, hogy elvégezze a *homa* szertartást, s a császár megkapja a hét drágakővel rendelkező csakravartin abhisékáját.¹⁸ A Shangyuan 上元 korszak végén (760–761) a császár megbetegedett, ám Amóghavadszra elűzte az ártó szellemeket azzal, hogy hétszer elrecitálta a *Mahápratisarádharánit*. A császár másnapra meggyógyult, s még jobban tisztelte a mestert.

Suzongot halála után Taizong követte a trónon, aki szintén nagyon megbecsülte az ezoterikus mestert. Miután elkészült a *Ghanavjúha* szútra (*Miyan jing* 密嚴經)¹⁹ és *Az Emberséges Király* szútrájának (*Renwang jing* 仁王經)²⁰ fordításával, a császár maga írt előszót a művekhez. A fordítás elkészülésének hivatalos bejelentésekor szerencsefelhők jelentek meg váratlanul az égen. A miniszterek gratuláltak, a mester megkapta a *tejin* 特進 címet,²¹ és a Daguangzhi sanzang 大廣智三藏 nevet. 768-ban a Xingshan kolostorban recitációt tartottak, s a császár megparancsolta, hogy eunuch kísérői, miniszterei és a császári hadsereg parancsnokai részesüljenek az abhisékában. A császár selyemmel jutalmazta a mestert, és a szertartásban részt vevő szerzeteseket tizennégy napig ellátta élelemmel. 769 telén Amóghavadszra kérte a császárt, rendelje el, hogy valamennyi kolostori étkezdében Mandzsusri bódhiszattvát tiszteljék védőistenként. A császár jóváhagyta a kérést. 770-ben egy üstökös jelent meg, ezért a mestert a Wutaishanra hívták.²² Miután a szertartást befejezték, az üstökös eltűnt. 771-ben a mester a császár születésnapjára felajánlotta az általa fordított műveket, összesen hetvenhetet. A császár rendelet-

¹⁸ A csakravartin, azaz világuralkodó hét drágakővel (*ratna*) rendelkezik: 1. kerék, 2. elefánt, 3. ló, 4. gyöngy, 5. feleség, 6. miniszter, 7. tábornok.

¹⁹ T 682.

²⁰ T 246. Feltehetően egy apokrif szútra, valószínűleg Kínában készült. Amóghavadszra előtt is már „lefordították”, de a tantrikus mester is elkészítette saját verzióját az uralkodó kérésére, ez természetesen már ezoterikus elemeket is tartalmaz. A mű elemzését és fordítását lásd ORZECH 1998.

²¹ A huszonkilenc tiszteleti cím közül a második.

²² Amóghavadszra hatására a Wutaishan az ezoterikus buddhizmus egyik központja lett. Lásd BIRNBAUM 1983.

ben engedélyezte a művek terjesztését, s felvételüket a buddhista katalógusokba. A mester engedélyt kért, hogy a Xingshan kolostorban egy csarnokot építhessen Mandzsusrinak. Megkapta az engedélyt, s Dugu Guifei 獨孤貴妃 hercegnő és fia, Han 韓 hercege, valamint lánya, Huayang 華陽 hercegnője bőkezű adományokkal segítették az építkezést.

Amóghavadszra érezte, hogy meg fog halni, ezért egy feliratban elbúcsúzott a császártól. A császár orvosokat és orvosságokat küldött, s neki adományozta a legmagasabb tiszteleti címet, a *kaifu yitong sansi*, kinevezte Su hercegének, és háromezer háztartást kapott birtokként. Amóghavadszra visszautasította ezeket a kitüntetések, de a császár ezt nem fogadta el. Búcsúajándékként a mester a császárra hagyta ötágú csengőjét és vadzsráját, egy ezüstitálat, a bódhifa magjából készült olvasóját. Megfürdött illatos vízben, majd fejjel keletre, arccal északra nézve (a császár palotája felé), meditációba merülve meghalt. Hetven évet élt, ebből ötvenet szerzetesként. Posztumusz megkapta a *sikong* 司空 hivatalt és a Nagy Igazságért Érvelő Széles Bölcsességű Fordító Mester (Dabianzheng guangzhi sanzang 大辯正廣智三藏) címet. Amikor a halotti máglya kialudt, több száz relikviát (*saríra*) találtak, amelyből nyolcvan a császárnak adtak. A császár egy sztúpát építtetett ezeknek a saját lakhelyén.

Összegzés

A fenti három életrajzban számos közös vonást fedezhetünk fel. Először is mind a három mester külföldről származott. Valamennyiük életét csodás elemek színesítik, amelyek részben szokásos hagiografikus elemek a kiváló szerzetesek életrajzaiban, részben a tantrikus iskola sajátosságai. Dháranik recitálásával képesek voltak gyógyítani, esőt csinálni, szerencsétlenségeket elhárítani. Csodás képességeiknek köszönhetően nagy tisztelet vette körül őket, s a császárok is nagyon kedvelték őket, annyira, hogy nem is engedték, hogy hazautazzanak. Fontos megemlíteni, hogy nemcsak csodatevőkként tevékenykedtek, de fordításaikkal is jelentősen hozzájárultak a kínai buddhizmus fejlődéséhez. Természetesen felmerül a kérdés, hogy a három mester munkássága elegendő volt-e egy iskola megteremtéséhez, találunk-e kínai követőket, akik nyomdokaikban jártak, s megteremtették a tantrikus iskola hagyományát az elődök tevékenysége alapján. Sajnos erről viszonylag keveset tudunk, de Kūkai (774–835), a japán ezoterikus Shingon iskola megalapítója

Kínában kapta meg a tantrikus beavatásait, amelyek segítségével Japánba hazatérve a tantrikus iskola autentikus képviselőjeként lépett fel.²³ Van, aki úgy gondolja, hogy őt tekinthetjük a tantrikus hagyomány megteremtőjének Kelet-Ázsiában, s Kínában nem beszélhetünk a tantrikus iskola létezéséről.²⁴ Mások viszont egy sajátos kínai ezoterikus iskola megléte mellett érvelnek.²⁵ Kétségtelen viszont, hogy a tantrikus buddhizmus hatása a három alapító mester halála után is kimutatható. Újabb és újabb tantrikus szövegeket fordítottak le, a buddhista művészetben számos tantrikus műalkotás maradt fenn, és szerzetesek továbbra is alkalmazták dháranákat esőcsinálásra, gyógyításra.

Felhasznált irodalom

- ABE, RYUICHI. 1999. *The weaving of mantra: Kūkai and the construction of esoteric Buddhist discourse*. New York, Columbia University Press.
- BIRNBAUM, RAUL. 1983. *Studies on the mysteries of Mañjuśrī: a group of East Asian mandalas and their traditional symbolism*. Boulder, Society for the Study of Chinese Religions.
- BUSWELL, ROBERT (ed.) 2004. *Encyclopedia of Buddhism*. New York, Macmillan Reference USA.
- CHOU YI-LIANG. 1945. „Tantrism in China.” *Harvard Journal of Asiatic Studies* 8.3–4: 241–332.
- HAMAR IMRE. 1998. *Kínai buddhizmus a középkorban – Cs’eng-kuan élete és filozófiája*. (Történelem és kultúra 15.) Budapest, Balassi Kiadó–Orientalisztikai Munkaközösség.
- HAMAR IMRE. 2007. „Buddhizmus a Heian-korban: Saicho és Kukai.” In SZERDAHELYI ISTVÁN (szerk.) *Japanológiai körkép*. Budapest, Eötvös Kiadó, 183–201.
- HARPER, DONALD. 1985. „A Chinese Demonography of the Third Century B.C.” *Harvard Journal of Asiatic Studies* 45.2: 459–498.
- KEOWN, DEMIAN. 2007. *Encyclopedia of Buddhism*. London, Routledge.
- KIESCHNICK, JOHN. 1997. *The eminent monk: Buddhist ideals in medieval Chinese hagiography*. Honolulu, University of Hawai’i Press.
- MCBRIDGE, RICHARD D. 2004. „Is there really »Esoteric« Buddhism?” *Journal of the International Association of Buddhist Studies* 27.2: 329–356.

²³ Kūkai életéről és munkásságáról lásd HAMAR 2007.

²⁴ Lásd SHARF 2002: 263–278.

²⁵ Lásd ORZECH 1989.

- MCBRIDGE, RICHARD D. 2005. „Dhāraṇī and Spells in Medieval Sinitic Buddhism.” *Journal of the International Association of Buddhist Studies* 28.1: 85–114.
- ORZECZ, CHARLES D. 1989. „Seeing Chen-Yen Buddhism: Traditional Scholarship and the Vajrayāna in China.” *History of Religions* 29.2: 87–114.
- ORZECZ, CHARLES D. 1998. *Politics and transcendent wisdom: the Scripture for humane kings in the creation of Chinese Buddhism*. University Park, Pennsylvania, The Pennsylvania State University Press.
- ROBINET, ISABELLE. 2000. „Shangqing – Highest Clarity.” In LIVIA KOHN (ed.) *Daoism Handbook*. Leiden, Brill.
- SHARF, ROBERT. 2002. *Coming to Terms with Chinese Buddhism: A Reading of the Treasure Store Treatise*. Honolulu, University of Hawai'i Press.
- WAYMAN, ALEX–TAJIMA RYUJUN. 1992. *The Enlightenment of Vairocana*. Delhi, Motilal Banarsidass.
- WRIGHT, ARTHUR. 1990. *Studies in Chinese Buddhism*. Ed. ROBERT M. SOMERS. New Haven–London, Yale University Press.